

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-101

M.A. (Part I) (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Compulsory Paper)

(PO-C1 : Modern Political Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain Machiavelli's views on Religion and Morality.
 - (2) Explain Marxian Theory of Surplus Value.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss Locke's views on Human Nature.
 - (2) Explain the Hegel's views on theory of state.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Explain Rousseau's state of nature.
 - (2) Explain Marx's views on Revolution.
 - (3) Machiavelli's views on State.
 - (4) Explain Rousseau's Social Contract Theory.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (100 words each) : [20]

- (1) Hegel's views on dialecticism.
- (2) Locke's views on natural right
- (3) Rousseau's concept of General Will
- (4) Machiavelli's views on Liberty
- (5) Marx's views on Dialectical Materialism
- (6) Locke's views on Political Obligation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) मॅकिव्हेलीचा धर्म आणि नैतिकता याबाबतचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (2) मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्य सिद्धांत स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) लॉकच्या मानवी स्वभावाविषयी विचारांवर चर्चा करा.
- (2) हेगेलचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) रूसोनी सांगितलेली निसर्गावस्था स्पष्ट करा.
- (2) मार्क्सचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (3) मॅकिव्हेलीचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (4) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) हेगेलचे द्वंद्ववादविषयक विचार
- (2) लॉकचे नैसर्गिक हक्कविषयक विचार
- (3) रूसोची सामुहिक ईहेची संकल्पना
- (4) मॅकिव्हेलीचे स्वातंत्र्यविषयक विचार
- (5) मार्क्सचे द्वंद्वात्मक भौतिकवादविषयक विचार
- (6) लॉकचे राजकीय दायित्वविषयक विचार

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-102

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

(PO-C2 : Compulsory Paper)

(Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the meaning and functions of Management.
- (2) Explain the various methods of recruitment of civil servants.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the modern approaches to the study of Public Administration.
- (2) Explain the nature of New Public Administration.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Explain the nature and importance of Public Administration.
- (2) State the meaning, structure and functions of Organization.
- (3) Explain the scope of Public Administration.
- (4) Discuss the recruitment process of civil servants.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) (in 100 words each) : [20]

- (1) Public Account Committee
- (2) Budgetary process in India
- (3) Employer-Employee relation
- (4) Private Administration
- (5) Nature of Bureaucracy
- (6) Bases of Organization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) व्यवस्थापनाचा अर्थ आणि कार्य स्पष्ट करा.
- (2) नागरी सेवकांच्या भरतीच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासातील आधुनिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (2) नव लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) लोकप्रशासनाचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा.
- (2) संघटनेचा अर्थ, रचना आणि कार्य सांगा.
- (3) लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (4) नागरी सेवकांच्या भरतीची प्रक्रियेची चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) :

[20]

- (1) लोकलेखा समिती
- (2) भारतातील अंदाज प्रक्रिया
- (3) मालक-सेवक संबंध
- (4) खाजगी प्रशासन
- (5) नोकरशाहीचे स्वरूप
- (6) संघटनेचा पाया।

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-103

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

Compulsory Paper

(PO-C3 : Constitutional Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Critically examine the nature of Federal System in India.
 - (2) Discuss Centre-State relations and evaluate the role of Sarkaria Commission.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss the structure and power of Supreme Court of India.
 - (2) Explain the features of Indian Constitution.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Explain the power and functions of President of India.
 - (2) Explain the Fundamental Rights.
 - (3) Explain the contribution of Directive Principles of State.
 - (4) Explain Electoral Reforms in India.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Judicial Review
- (2) Role of Prime Minister
- (3) Drafting Committee of Indian Constitution
- (4) Law Making Process
- (5) Philosophy of Indian Constitution
- (6) Role of Lok Sabha Speaker

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय संघराज्य व्यवस्थेच्या स्वरूपाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) केंद्र-राज्य संबंधाची चर्चा करून सरकारिया आयोगाच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील सर्वोच्च न्यायालयाची रचना व अधिकारक्षेत्रे स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) मूलभूत हक्क स्पष्ट करा.
- (3) मार्गदर्शक तत्वांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील निवडणूक सुधारणा स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- (2) पंतप्रधानाची भूमिका
- (3) घटना मसुदा समिती
- (4) कायदा निर्मिती प्रक्रिया
- (5) भारतीय राज्यघटनेचे तत्वज्ञान
- (6) लोकसभा सभापतीची भूमिका.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-104

M.A. (Part I) (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

(PO-01 : Political Thought in Modern India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain Raja Ram Mohan Roy's views on Liberalism.
- (2) Examine Mahatma Gandhi's concepts on 'Trusteeship'.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss Jawaharlal Nehru's views on Democratic Socialism.
- (2) Explain Maulana Azad's views on Education.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Explain Raja Ram Mohan Roy's views on Religion.
- (2) Discuss Jawaharlal Nehru's views on Secularism.
- (3) Evaluate Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Equality.
- (4) Explain Maulana Azad's thought on Nationalism.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Liberalism
- (2) Mahatma Gandhi's thought on Ahimsa
- (3) Raja Ram Mohan Roy's views on Religious reforms
- (4) Maulana Azad's views on Religion
- (5) Jawaharlal Nehru's thought on Humanism
- (6) Mahatma Gandhi's views on Gramrajya.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे उदारमतवादविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) महात्मा गांधीजींच्या 'विश्वस्थ' संकल्पनेचे परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) जवाहरलाल नेहरूंचे लोकशाही समाजवादविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (2) मौलाना आझाद यांच्या शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे धर्मविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) जवाहरलाल नेहरूंच्या धर्मनिरपेक्षतेविषयीच्या विचारांची चर्चा करा.
- (3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या समतेविषयक विचारांचे मूल्यमापन करा.
- (4) मौलाना आझाद यांचे राष्ट्रवादविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) डॉ. आंबेडकरांचे उदारमतवादविषयक विचार
- (2) महात्मा गांधीजींचे अहिंसेविषयक विचार
- (3) राजा राममोहन रॉय यांचे धार्मिक सुधारणाविषयक विचार
- (4) मौलाना आझाद यांचे धर्मविषयक विचार
- (5) जवाहरलाल नेहरूंचे मानवतावादविषयक विचार
- (6) महात्मा गांधीजींचे ग्रामराज्य विषयक विचार.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-105

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

(PO-02 : Modern Political Ideologies)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Critically examine Religious Nationalism.
 - (2) Describe the concept of corporate state in Fascism.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) State the meaning and nature of Liberalism.
 - (2) Explain the Marxist interpretation of Nationalism.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) State the nature of Nationalism.
 - (2) Explain the types of Liberalism.
 - (3) Describe nature and principles of Fascism.
 - (4) Explain Marxist concept of Alienation.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (each in **100** words) : [20]

- (1) Modern Liberalism
- (2) Marx views on base and superstructure
- (3) Social Democracy
- (4) Febian Socialism
- (5) Ethnic Nationalism
- (6) Ideology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) धार्मिक राष्ट्रवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (2) फॅसिवादातील महामंडळात्मक राज्य संकल्पनेचे वर्णन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) उदारमतवादाचा अर्थ आणि स्वरूप सांगा.
- (2) मार्क्सप्रणीत राष्ट्रवादाचा अन्वयार्थ स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) राष्ट्रवादाचे स्वरूप सांगा.
- (2) उदारमतवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) फॅसिझमचे स्वरूप आणि मूलतत्वांचे वर्णन करा.
- (4) मार्क्सची 'परात्मभाव' संकल्पना स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) आधुनिक उदारमतवाद
- (2) मार्क्सचे पाया व इमलाविषयीचे विचार
- (3) सामाजिक लोकशाही
- (4) फेबियन समाजवाद
- (5) वांशीक राष्ट्रवाद
- (6) विचारप्रणाली.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-106

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

PO-03 (Optional Paper)

(Indian Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the historical background of Indian Administration.
 - (2) Evaluate the role of Governor in the State Administration.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the challenges regarding development before Indian Administration.
 - (2) Discuss the structure, power and functions of State Secretariat.
3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Explain the composition and functions of Maharashtra Public Service Commission.
 - (2) Write structure and functions of National Development Council.
 - (3) Explain the functions of Cabinet Secretariat.
 - (4) State the power and functions of Chief Minister in the State Administration.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (each in **100** words) : [20]

- (1) Legislative power of Governor
- (2) Estimates Committee
- (3) Prime Ministers Office (P.M.O.)
- (4) Parliamentary Executive
- (5) Framework of Indian Administration.
- (6) Ministry of Human Resources and Development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतीय प्रशासनाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- (2) राज्यप्रशासनातील राज्यपालांच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतीय प्रशासनापुढील विकासासंबंधी आव्हाने स्पष्ट करा.
- (2) राज्यसचिवालयाची रचना, अधिकार आणि कामे यांची चर्चा करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची रचना व कामे स्पष्ट करा.
- (2) राष्ट्रीय विकास परिषदेची रचना व कार्ये लिहा.
- (3) कॅबिनेट सचिवालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) राज्यप्रशासनातील मुख्यमंत्र्याचे अधिकार व कामे सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्यपालांचे कायदेशीर अधिकार
- (2) अंदाजसमिती
- (3) पंतप्रधानाचे कार्यालय
- (4) संसदीय कार्यकारीमंडळ
- (5) भारतीय प्रशासनाची रचना
- (6) मानव विकास व संसाधन मंत्रालय.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-107

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

Paper-PO-04 : Optional

(Development Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) What is Public Administration ? State the significance of Public Administration.
 - (2) State various schemes under Rural Development.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) State various areas of Development Administration.
 - (2) Evaluate the changing role of Bureaucracy.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) State the policy of 'Industry' in Development Administration.
 - (2) Explain the role of Democracy Vs. Development Process.
 - (3) Discuss the specialist and generalist dichotomy in Democracy.
 - (4) Explain the problems of development in developing countries.

P.T.O.

4. Write notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Problems related to training of Bureaucracy
- (2) Nature of Public Administration
- (3) 74th Amendment to the Constitution
- (4) Policy of Agriculture in Development Administration
- (5) Development Administration and Political Process
- (6) Peoples Participation in development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) लोकप्रशासन म्हणजे काय ? लोकप्रशासनाचे महत्त्व सांगा.
- (2) ग्रामीण विकास अंतर्गत विविध योजना सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाची विविध क्षेत्रे सांगा.
- (2) नोकरशाहीच्या बदलत्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासनातील 'उद्योग धोरण' सांगा.
- (2) लोकशाही भूमिका विरुद्ध विकास प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (3) लोकशाहीतील सामान्यज्ञ आणि विशेषज्ञ यातील भेदांची चर्चा करा.
- (4) विकसनशील देशातील विकास प्रक्रिये समोरील समस्या स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) नोकरशाही प्रशिक्षण संदर्भातील समस्या
- (2) लोक प्रशासनाचे स्वरूप
- (3) 74वी घटनादुरुस्ती
- (4) विकास प्रशासनातील 'कृषी धोरण'
- (5) विकास प्रशासन आणि राजकीय प्रक्रिया
- (6) विकासामधील लोकांचा सहभाग.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-108

M.A. (I Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

Optional Paper

(PO-05 : India's Foreign Policy)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the basic principles of India's Foreign Policy.
 - (2) Explain the role played by India in Non-aligned Movement.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain continuity and change in India's foreign policy.
 - (2) Write an essay on India's role in U.N.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) State the salient features of Indian Nuclear Policy.
 - (2) State strategic importance of Indian Ocean.
 - (3) Explain the India's economic relation with Nepal.
 - (4) Nehru and architect of India's Foreign Policy. Discuss.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Panchsheel Principles
- (2) Kashmir Issue
- (3) C.T.B.T.
- (4) Cultural Domestic Determinant
- (5) Havana Conference
- (6) Historical background of NAM.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची आधारभूत तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) अलिप्ततावादी चळवळीतील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणामधील सातत्यता व बदल स्पष्ट करा.
- (2) युनो मधील भारताची भूमिका यावर निबंध लिहा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या आण्विक धोरणांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) भारतीय महासागराचे सामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- (3) भारताचे नेपाळ बरोबर आर्थिक संबंध स्पष्ट करा.
- (4) नेहरू भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार. चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) पंचशील तत्वे
- (2) काश्मीर प्रश्न
- (3) सी.टी.बी.टी.
- (4) सांस्कृतिक अंतर्गत घटक
- (5) हवाना परिषद
- (6) 'नाम'ची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-201

M.A. (Part I) (Sem. II) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

Compulsory Paper

PO-C4 : Public Policy

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (i) Explain the role of Government in Public Policy.
 - (ii) Discuss the different political and economic policies for the empowerment of women in India.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (i) Evaluate the changing nature of the National Agricultural Policy in India.
 - (ii) Explain the National Education Policy of India.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (i) Role of Judiciary in Policy-Making
 - (ii) Evaluation of Public Policy
 - (iii) Globalisation
 - (iv) Role of Media in Policy Making.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Scope of Public Policy
- (ii) Higher Education Society
- (iii) Role of Legislature in Policy Making
- (iv) Sustainable Agriculture
- (v) Primary Educational Policy
- (vi) Service Sector.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) सार्वजनिक धोरणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील महिला सबलीकरणाच्या विविध राजकीय आणि आर्थिक धोरणांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) भारतातील राष्ट्रीय कृषिविषयक धोरणाच्या बदलत्या स्वरूपाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (ii) भारताचे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (i) सार्वजनिक धोरणातील न्यायालयाची भूमिका
- (ii) सार्वजनिक धोरणाचे मूल्यमापन
- (iii) जागतिकीकरण
- (iv) धोरण निश्चितीतील प्रसार माध्यमांची भूमिका.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती
- (ii) उच्च शैक्षणिक समाज
- (iii) धोरण निश्चितीतील कायदे मंडळाची भूमिका
- (iv) शाश्वत कृषी-धोरण
- (v) प्राथमिक शैक्षणिक धोरण
- (vi) सेवाक्षेत्र.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-202

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

Compulsory Paper

PO-C5 : Theory of International Politics

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the Neo-liberal theory of International Politics.
- (2) Discuss Hans Morgenthau's theory of Realism.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss the theory of Liberalism in International Politics.
- (2) Explain various new security challenges in International areas.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Marxist approach of International Politics
- (2) Relevance of Balance of Power
- (3) Gender and International Politics
- (4) Macrocosmic theory of conflict

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) North-South Dialogue
- (2) Geopolitics of Cold War Period
- (3) Challenges to Sovereignty
- (4) Methods of Balance of Power
- (5) Terrorism
- (6) Ecology and International Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकरणाचा नव-उदारमतवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) हॅन्स मॉर्गेन्थाऊच्या वास्तववादी सिद्धांताची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील उदारमतवादी सिद्धांताची चर्चा करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय क्षेत्रातील विविध नवी सुरक्षा आव्हाने स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा मार्क्सवादी सिद्धांत.
- (2) सत्ता संतुलनाची उपयुक्तता.
- (3) लिंगभेद आणि आंतरराष्ट्रीय राजकारण.
- (4) संघर्षाचा समग्र (मॅक्रोकोस्मिक) सिद्धांत.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) उत्तर-दक्षिण संवाद
- (2) शीतयुद्धकालीन भू-राजकारण
- (3) सार्वभौमत्वाला आव्हाने
- (4) सत्ता संतुलनाचे तंत्र
- (5) दहशतवाद
- (6) आंतरराष्ट्रीय राजकीय अर्थकारण.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-203

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-C6 : (Comparative Politics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the differences between interest groups and political parties.
 - (2) Discuss the recent trends in Federalism.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) What is Bureaucracy ? Discuss the features of Bureaucracy.
 - (2) Discuss the challenges of constitutionalism.
3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Examine the functions of Legislature.
 - (2) Role of Military in democratic and authoritarian systems.
 - (3) Explain the types of political parties.
 - (4) Explain class theory in comparative politics.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Role of Judiciary in democratic system
- (2) Multi-party system
- (3) Nature of constitutionalism
- (4) Features of U.S.A. Constitution
- (5) Single party system
- (6) Decentralisation of power.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) हितसंबंधी गट आणि राजकीय पक्ष यातील फरक स्पष्ट करा.
- (2) संघराज्यवादातील आधुनिक प्रवाहांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) नोकरशाही म्हणजे काय ? नोकरशाहीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (2) घटनावादा समोरील आव्हानांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) कायदेमंडळाच्या कार्याचे परिक्षण करा.
- (2) लोकशाही आणि अधिकारशाही व्यवस्थेतील लष्कराची भूमिका.
- (3) राजकीय पक्षाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) तुलनात्मक राज्यशास्त्रातील वर्ग सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) लोकशाही व्यवस्थेतील न्यायपालिकेची भुमिका
- (2) बहुपक्ष पद्धती
- (3) घटनावादाचे स्वरूप
- (4) अमेरिकेच्या (USA) राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये
- (5) एकपक्ष पद्धती
- (6) सत्ता विकेंद्रीकरण.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-204

M.A. (Part-I) (II Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(PO-06 : Political Thought in Maharashtra)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain Lokmanya Tilak's Doctrine of Chatusutri.
 - (2) Discuss Mahatma Phule's views on Equality.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain V.D. Savarkar's thoughts on Social Reforms.
 - (2) Discuss V.R. Shinde's views on Untouchability.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Explain Acharya Javedkar's interpretation of Indian National Movement.
 - (2) Discuss Lokmanya Tilak's views on Cultural Nationalism.
 - (3) Write a note on V.D. Savarkar's views on Hindu Nationalism.
 - (4) Explain V.R. Shinde's Political ideas.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Mahatma Phule's views on power
- (2) V.D. Savarkar and Militarization
- (3) V.R. Shinde's ideas on Social Reforms
- (4) Lokmanya Tilak's views on ends and means
- (5) Acharya Javedekar's views on Democratic Socialism
- (6) V.R. Shinde's views on Bahujan Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- (2) महात्मा फुले यांचे समताविषयक विचारांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) वि.दा. सावरकरांचा सामाजिक सुधारणाविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (2) वि.रा. शिंदे यांच्या अस्पृश्यताविषयक विचारांवर चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) आचार्य जावडेकरांचा भारतीय राष्ट्रीय चळवळी संबंधीचा अन्वयार्थ स्पष्ट करा.
- (2) लोकमान्य टिळकांचा 'सांस्कृतिक राष्ट्रवाद' विषयक विचारांवर चर्चा करा.
- (3) वि.दा. सावरकर यांचे हिंदु राष्ट्रवादविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (4) वि.रा. शिंदे यांचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) महात्मा फुले यांचे सत्ताविषयक विचार
- (2) वि.दा. सावरकर आणि लष्करीकरण
- (3) वि.रा. शिंदे यांचे समाजसुधारणाविषयक विचार
- (4) लोकमान्य टिळकांचा साध्य-साधनविषयक विचार
- (5) आचार्य जावडेकरांचे लोकशाही समाजवादविषयक विचार
- (6) बहुजन राजकारणा संदर्भात वि.रा. शिंदे यांचे विचार.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-205

M.A. (Part-I) (II Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-07 : Contemporary Political Ideologies)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Explain types of Feminism.

(ii) Explain forms of Environmentalism.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) State Neo-Liberal thought of Friedrich Hayek.

(ii) Explain Richard Titmuss critique on End of Ideology.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

(i) Describe the concept of 'Green Democracy.'

(ii) Discuss origin and nature of Liberalism.

(iii) Write critique of Orthodox Marxism.

(iv) Explain Daniel Bell's views on End of Ideology.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* the following (in **100** words each) : [20]

- (i) Woman's Liberation
- (ii) Concept of Environmentalism
- (iii) Concept of Alienation
- (iv) Concept of Class
- (v) End of Ideology
- (vi) Woman's Empowerment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) स्त्रीवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) पर्यावरणवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) फ्रेडरिक हार्डकचा नव-उदारमतवाद विचार सांगा.
- (ii) 'विचारप्रणालीचा अंत' बाबत रिचर्ड टिटमस याची टिका स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) 'हरित लोकशाही' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) उदारमतवादाचा उगम आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) पुराणमतवादी मार्क्सवादावर झालेली टिका लिहा.
- (iv) 'विचारप्रणालीचा अंत' बाबत डॅनियल बेळचे विचार सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) स्त्री मुक्ती
- (ii) पर्यावरणवाद संकल्पना
- (iii) परात्मीकरण संकल्पना
- (iv) वर्ग संकल्पना
- (v) विचारप्रणालीचा अंत
- (vi) स्त्री सक्षमीकरण.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-206

M.A. (Part-I) (II Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-08 : State and Local Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (i) Explain the functions and role of Governor.
 - (ii) Discuss the challenges of developmental and welfare responsibilities in front of State Government.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (i) Discuss the importance of 74th Constitutional Amendment.
 - (ii) Explain structure and functions of Municipal Corporation.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (i) Explain the functions of Council of Ministers.
 - (ii) Discuss constitutional provisions before 1992 for Local Self-government.
 - (iii) Explain Panchayat Raj System.
 - (iv) State functions of Municipalities.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (i) State Secretariat
- (ii) 73rd Amendment
- (iii) Cantonment Board
- (iv) Mayor
- (v) Lokpal
- (vi) Right to Information.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) राज्यपालाचे अधिकार व भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) राज्यप्रशासनासमोरील विकास आणि कल्याणकारी जबाबदाऱ्या या आव्हानांची चर्चा करा.

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) 74व्या घटनादुरुस्तीचे महत्वावर चर्चा करा.
- (ii) महानगरपालीकेची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) मंत्रीपरिषदेचे कार्य स्पष्ट करा.
- (ii) स्थानिक स्वराज्य संस्थेबाबत राज्यघटनेतील 1992 पूर्वाचा तरतुदीची चर्चा करा.
- (iii) पंचायतराज व्यवस्था स्पष्ट करा.
- (iv) नगरपरिषदेची कार्ये सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राज्य सचिवालय
- (ii) 73वी घटनादुरुस्ती
- (iii) छावणी मंडळे
- (iv) महापौर
- (v) लोकपाल
- (vi) माहिती अधिकार कायदा.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-207

M.A. (Part-I) (II Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-09 : Current Trends in Development Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss the current trends in Development Administration.
 - (2) Explain the role of State in Development Administration.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the impact of Globalization in Development Administration.
 - (2) Explain the changing role of Development Administration.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Discuss International Aspects of Development Administration.
 - (2) Explain the various structures and functions of the Machinery of Development.
 - (3) International dimension of Development.
 - (4) Role of the UN in Development Administration.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Importance of Development Administration
- (2) Agencies for Urban Development
- (3) Changing nature of Industrial Policy
- (4) Community Development Programme
- (5) Social Development in Development Administration
- (6) Globalization and Development Administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) विकास प्रशासनातील प्रचलित प्रवाहावर चर्चा करा.
- (2) विकास प्रशासनातील राज्याच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाचा विकास प्रशासनावर झालेला प्रभाव स्पष्ट करा.
- (2) विकास प्रशासनाची बदलती भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) विकास प्रशासनातील आंतरराष्ट्रीय बाजूवर चर्चा करा.
- (2) विकास यंत्रणेच्या विविध रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (3) विकासाचे आंतरराष्ट्रीय अंग.
- (4) विकास प्रशासनातील संयुक्त राष्ट्राची भूमिका.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाचे महत्त्व
- (2) नागरी विकासाच्या संस्था
- (3) औद्योगिक धोरणाचे बदलते स्वरूप
- (4) सामुदायिक विकास कार्यक्रम
- (5) विकास प्रशासनातील सामाजिक विकास
- (6) जागतिकीकरण आणि विकास प्रशासन.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-208

M.A. (Part-I) (II Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-10 : India in World Politics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain India's role in Indian Ocean.
- (2) Explain India and Russia relations.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain impact of Globalization on India.
- (2) Explain India-Pakistan relations.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]

- (1) Explain the problem of Terrorism.
- (2) Structure of European Union.
- (3) Explain India-China relations.
- (4) Explain India's role in SAARC.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) L.T.T.E.
- (2) ASEAN
- (3) Objectives of SAARC
- (4) N.P.T.
- (5) C.T.B.T.
- (6) Tashkent Treaty.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारताचे हिंदी महासागराविषयीचे धोरण स्पष्ट करा.
- (2) भारत-रशिया संबंध स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाचा भारतावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) भारत-पाकिस्तान संबंध स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) दहशतवादाची समस्या स्पष्ट करा.
- (2) युरोपियन महासंघाची रचना.
- (3) भारत-चीन संबंध स्पष्ट करा.
- (4) सार्क मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) एल.टी.टी.ई.
- (2) आसियान
- (3) 'सार्क'ची उद्दिष्ट्ये
- (4) एन.पी.टी.
- (5) सी.टी.बी.टी.
- (6) ताश्कंद करार.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-301

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-C7 : World Politics : Issues and Debates

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (i) Examine the features and role of International and Non-Governmental Organization.
 - (ii) Explain the significance of the state as an Actor in International Politics.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (i) Define the term 'Terrorism'. Explain various features of Terrorism.
 - (ii) Examine the influences of external factors on foreign policy.
3. Answer any *two* of the following questions : [20]
 - (i) Explain the features of New World Order.
 - (ii) Mention various methods of Forced Diplomacy.
 - (iii) State the features of Civil War.
 - (iv) Mention the features of International Governmental Organizations.

P.T.O.

4. Write short notes on any four :

[20]

- (1) Non-Proliferation Treaty
- (2) Causes of emergence of New World Order
- (3) Multipolarity
- (4) Causes of intervention in International Politics
- (5) Influences of domestic factors on foreign policy
- (6) Meaning and nature of forced diplomacy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (i) आंतरराष्ट्रीय बिगर-शासकीय संघटनेची वैशिष्ट्ये आणि भूमिका यांचे परीक्षण करा.
- (ii) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील 'राज्य-एक कर्ताघटक' म्हणून महत्त्व स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (i) 'दहशतवाद' संकल्पनेची व्याख्या लिहून त्याची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) परराष्ट्र धोरणावरील बाह्य घटकांच्या प्रभावाचे परीक्षण करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[20]

- (i) नवीन जागतिक व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) सक्तीच्या राजनयाच्या विविध पद्धती नमूद करा.
- (iii) थारवी युद्धाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (iv) आंतरराष्ट्रीय शासकीय संघटनेची वैशिष्ट्ये लिहा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (1) अण्वस्त्र प्रसारबंदी करार (एन.पी.टी.)
- (2) नवीन जागतिक व्यवस्थेच्या उदयाची कारणे
- (3) बहुध्रुवीयता
- (4) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील हस्तक्षेपाची कारणे
- (5) परराष्ट्र धोरणावरील अंतर्गत घटकांचा प्रभाव
- (6) सक्तीच्या राजनयाचा अर्थ आणि स्वरूप.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-302

M.A. (Part-II) (Semester-III) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(PO-C-8 : Comparative Government (China, France, Iran and Nigeria)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss the role of religion and ethnicity in Nigeria.
- (2) Explain the evolution and nature of the party system in Iran.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) State the composition, power and functions of the Judiciary in China and Nigeria.
- (2) Critically examine the salient features of the Constitution of France.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

- (1) Political parties in France.
- (2) Role of military in France Politics.
- (3) Challenges of globalisation in Iran.
- (4) Structure of military in China.

P.T.O.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (1) The Bureaucracy in France
- (2) The politics of violence in Iran
- (3) Fundamental Rights in Nigeria
- (4) National Peoples Congress
- (5) Impact of Mao's leadership on the Constitution of China
- (6) State the power of the Legislature in Iran

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) नायजेरियातील धर्म आणि वांशिक भूमिकेची चर्चा करा.
- (2) इराणमधील पक्षपद्धतीचा उगम व स्वरूप विशद करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) चीन व नायजेरियातील न्यायमंडळाची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
- (2) फ्रान्सच्या राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **250** शब्दात) : [20]

- (1) फ्रान्समधील राजकीय पक्ष
- (2) फ्रान्सच्या राजकारणातील लष्कराची भूमिका
- (3) इराणसमोरील जागतिकीकरणाची आव्हाने
- (4) चीनमधील लष्कराची रचना

4. पुढीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) फ्रान्समधील नोकरशाही
- (2) इराणमधील हिंसेचे राजकारण
- (3) नायजेरियातील मुलभूत हक्क
- (4) राष्ट्रीय जन काँग्रेस
- (5) चीनच्या राज्यघटनेवरील माओच्या नेतृत्वाचा प्रभाव
- (6) इराणमधील कायदेमंडळाचे अधिकार.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-303

M.A. (Part-II) (Third Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(PO-C-9 : Political Sociology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words): [20]

- (i) Explain the contribution of Karl Marx in political sociology.
- (ii) Define the term political socialization. Discuss the agencies of political socialization.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words): [20]

- (i) Discuss the various forms of collective violence.
- (ii) Explain the role of social movements in the influencing public policy.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

- (i) Explain the scope of political sociology.
- (ii) Explain the nature of political culture.
- (iii) Explain the levels of political participation.
- (iv) Explain the types of social movement.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Nature of political sociology
- (ii) Process of political socialization
- (iii) Significance of political participation
- (iv) Meaning of social movement
- (v) Types of Authority
- (vi) Terrorism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) कार्ल मार्क्सने राजकीय समाजशास्त्रास केलेले योगदान स्पष्ट करा.
- (ii) राजकीय सामाजिकरणाची व्याख्या द्या. राजकीय सामाजिकरणांच्या अभिकरणांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) सामूहिक हिंसेच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (ii) सार्वजनिक धोरण ठरविण्यामध्ये सामाजिक चळवळींची भूमिका स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ii) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.
- (iv) सामाजिक चळवळींचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप
- (ii) राजकीय सामाजिकरणाची प्रक्रिया
- (iii) राजकीय सहभागाचे महत्व
- (iv) सामाजिक चळवळींचा अर्थ
- (v) अधिकारांचे प्रकार
- (vi) दहशतवाद.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-304

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-011 : Social and Political Movements in India

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Take a brief review of farmer movement in Post-Independent India.

(ii) Explain the contribution of Dr. Ambedkar in Anti-Caste Movement.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Discuss the issues of region as identity for formation of New State.

(ii) Write an essay on OBC Mobilization.

3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]

(i) Feature of New Social Movement.

P.T.O.

- (ii) Issues of violence against women.
- (iii) Agrarian Movement in Post-Independent India.
- (iv) Anti-caste Movement and Mahatma Phule.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Politics of mobilisation
- (ii) Dalit movement
- (iii) Periyar's contribution to anti-caste movement
- (iv) Women empowerment
- (v) Class mobilisation
- (vi) Agitations of the landless.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील शेतकरी चळवळीचा आढावा घ्या.
- (ii) डॉ. आंबेडकरांचे जातविरोधी चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) नवीन राज्य निर्मितीत प्रादेशिक अस्मिता या मुद्द्याची चर्चा करा.
- (ii) ओबीसी कृतिप्रवणतेवर निबंध लिहा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) नव-सामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये
- (ii) महिलांवरील अत्याचाराचे मुद्दे
- (iii) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील जमिनीच्या चळवळी
- (iv) जातविरोधी चळवळ आणि म. फुले.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय कृतिप्रवणता
- (ii) दलित चळवळ
- (iii) जातविरोधी चळवळीस पेरीयार यांचे योगदान
- (iv) स्त्रियांचे सबलीकरण
- (v) वर्गीय कृतिप्रवणता
- (vi) भूमिहिनांची आंदोलने.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-305

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-012 : State Politics in India (Optional)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the changing nature of Centre-State relations in India.
 - (2) Evaluate the process of formation of different states in India.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Write an essay on the politics of regional identity in India.
 - (2) Explain the impact of globalization on state politics in India.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Discuss the water conflict in India.
 - (2) Discuss the Border Dispute of Maharashtra-Karnataka
 - (3) Discuss OBC politics in Bihar.
 - (4) Discuss the communal politics in North India.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Demand of state autonomy
- (2) Narmada Bachao Movement
- (3) Linguistic identity politics in India
- (4) Dalit Politics in India
- (5) President rule in state
- (6) Sub-regionalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील केंद्र-राज्य संबंधाचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील विविध राज्यांच्या निर्मितीच्या प्रक्रियेचे मूल्यमापन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील प्रादेशिक अस्मितांच्या राजकारणावर निबंध लिहा.
- (2) भारतातील घटकराज्यांच्या राजकारणावरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील पाणी वाटप संघर्षाची चर्चा करा.
- (2) महाराष्ट्र-कर्नाटक सिमावादाची चर्चा करा.
- (3) बिहारमधील ओबीसी राजकारणाची चर्चा करा.
- (4) उत्तर भारतातील जमातवादी राजकारणाची चर्चा करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) राज्याच्या स्वायत्ततेची मागणी
- (2) नर्मदा बचाव आंदोलन
- (3) महाराष्ट्रातील भाषिक अस्मितेचे राजकारण
- (4) भारतातील दलित राजकारण
- (5) घटकराज्यांतील राष्ट्रपती राजवट
- (6) उपप्रादेशिकवाद.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-306

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-013 : Political Process in Maharashtra

(Optional Paper)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the rise of Maratha hegemony in Maharashtra and discuss the challenges before it.
 - (2) Trace the movement for the formation of the state of Maharashtra.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss the issue of backwardness and regional imbalance in Maharashtra.
 - (2) Explain the relationship between rural interests and political leadership in agricultural economy of Maharashtra.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Dalit Politics
 - (2) Coalition Politics
 - (3) Crisis of dominant party system 1977-1995
 - (4) Nationalist Congress Party

P.T.O.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (1) Maharashtra Navnirman Sena
- (2) Failure of Co-operative Movement
- (3) Agricultural Economy and Role of State in Maharashtra
- (4) Marathwada Vikas Andolan
- (5) Impact of 73rd Amendment on Rural Local Government
- (6) Nagpur Pact.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) महाराष्ट्रातील मराठा वर्चस्वाचा उदय स्पष्ट करून त्यापुढील आव्हानांची चर्चा करा.
- (2) महाराष्ट्र राज्य निर्मिती चळवळीचा आढावा घ्या.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असंतुलन व मागासलेपणाच्या मुद्द्यांवर चर्चा करा.
- (2) महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेवरील ग्रामीण हितसंबंध व राजकीय नेतृत्व यातील संबंध स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) दलित राजकारण
- (2) आघाड्यांचे राजकारण
- (3) 1977-1995 या कालखंडातील महाराष्ट्रातील प्रबळ पक्षपद्धतीमधील पेचप्रसंग
- (4) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष.

4. पुढीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना
- (2) सहकार चळवळीचे अपयश
- (3) महाराष्ट्रातील कृषी अर्थव्यवस्था आणि राज्याची भूमिका
- (4) मराठवाडा विकास आंदोलन
- (5) 73व्या घटनादुरुस्तीचा ग्रामीण स्थानिक शासनावरील परिणाम
- (6) नागपूर करार.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-307

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-014 : Party System in India (Optional)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the status of Left Parties in Indian politics.
 - (2) Discuss the dominance and decline of the Congress Party in India.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (1) Critically examine the changing nature of the party system in India.
 - (2) Explain the role of regional parties in Indian politics.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Discuss the communal politics in India.
 - (2) Explain the ideology of Bharatiya Janta Party.
 - (3) Explain the impact of coalition politics on Centre-State relations.
 - (4) Explain the causes of origin of regional parties.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Non-BJPism
- (2) Non-Congressism
- (3) Ideology of BSP
- (4) Causes of Leadership Crises
- (5) Importance of Regional Parties
- (6) Ideology of Shivsena.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राजकारणातील डाव्या पक्षांचे स्थान स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील काँग्रेस पक्षाच्या प्रभुत्व व जहासाची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील पक्षपद्धतीच्या बदलत्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
- (2) भारतीय राजकारणातील प्रादेशिक पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील जमातवादाच्या राजकारणातील चर्चा करा.
- (2) भारतीय जनता पक्षाची विचारसरणी स्पष्ट करा.
- (3) आघाड्यांच्या राजकारणाचा केंद्र-राज्य संबंधावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (4) प्रादेशिक पक्षांच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) बिगर भाजपवाद
- (2) बिगर काँग्रेसवाद
- (3) बहुजन समाजवादी पक्षाची विचारसरणी
- (4) नेतृत्व संघर्षाची कारणे
- (5) प्रादेशिक पक्षांचे महत्व
- (6) शिवसेनेची विचारसरणी.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-308

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

PO-015 : Political Process in South Asia

(With reference to Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh and Nepal)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Take a brief review of politics of Religion and Ethnicity in Sri Lanka.

(ii) Explain the ideologies and features of political parties in Bangladesh.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

(i) Describe the Issues of Development in Nepal.

(ii) Critically evaluate the role of agriculture and industry in the political economy of Bangladesh.

3. Answer any *two* of the following questions : [20]

(i) Mention the electoral and party politics in Bangladesh.

(ii) Discuss politics of Social Movements in Pakistan.

(iii) State the role of Legislature in Nepal.

(iv) Mention the role of Legislature and Executive in Sri Lanka.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (a) Nature of political parties in Nepal
- (b) Role of Legislature in Bangladesh
- (c) Issues of poverty in Pakistan
- (d) Role of Executive in Nepal
- (e) Importance of bureaucracy in Sri Lanka
- (f) Issues of minorities in Pakistan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) श्रीलंकेतील धर्म आणि वांशिकतेच्या राजकारणाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- (ii) बांग्लादेशातील राजकीय पक्षांची विचारसरणी आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) नेपाळमधील विकासाच्या मुद्याचे वर्णन करा.
- (ii) बांग्लादेशाच्या राजकीय अर्थव्यवस्थेतील कृषी आणि औद्योगिक क्षेत्र यांच्या भूमिकेचे चिकित्सक परीक्षण करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा : [20]

- (i) बांग्लादेशातील निवडणूक व राजकीय पक्षांचे राजकारण नमूद करा.
- (ii) पाकिस्तानमधील सामाजिक चळवळींच्या राजकारणाची चर्चा करा.
- (iii) नेपाळच्या कायदेमंडळाची भूमिका लिहा.
- (iv) श्रीलंकेतील कायदेमंडल आणि कार्यकारी मंडळांची भूमिका नमूद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) :

[20]

- (1) नेपाळमधील राजकीय पक्षांचे स्वरूप
- (2) बांग्लादेशातील कायदेमंडळाची भूमिका
- (3) पाकिस्तानमधील दारिद्र्याचा प्रश्न
- (4) नेपाळमधील कार्यकारी मंडळाची भूमिका
- (5) श्रीलंकेतील नोकरशाहीचे महत्व
- (6) पाकिस्तानमधील अल्पसंख्यांकांचा प्रश्न.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-309

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

PO-016 : Research Methodology

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (i) Define the term research. Explain the types of research in Political Science.
 - (ii) Define Hypothesis. Discuss the sources and types of hypothesis.
2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]
 - (i) Explain the aggregate data and state the limitations of aggregate data.
 - (ii) What is Empirical Research ? Explain the types of Empirical Research in detail.
3. Answer any *two* of the following questions (in **250** words each) : [20]
 - (i) Explain the types of references.
 - (ii) What is report writing ? Explain the process of dissertation.
 - (iii) Write a detailed note on Library Research.
 - (iv) Explain the features of Quantitative Research.

P.T.O.

4. Write short notes on any four (in 100 words each) : [20]

- (i) Organizing the information
- (ii) Qualitative research
- (iii) Formulation of research problem
- (iv) Testing of hypothesis
- (v) Interview
- (vi) Tabulation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) संशोधन संज्ञेची व्याख्या करा. राज्यशास्त्रातील संशोधनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) गृहीतकाची व्याख्या करा. गृहीतकाच्या स्रोतांची व प्रकारांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (i) संकलित माहिती स्पष्ट करा आणि संकलित माहितीच्या मर्यादा लिहा.
- (ii) अनुभवनिष्ठ संशोधन म्हणजे काय ? अनुभवनिष्ठ संशोधनाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (i) संदर्भाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (ii) अहवाल लेखन म्हणजे काय ? शोधनिबंध लेखनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (iii) ग्रंथालयीन संशोधनावर सविस्तर टीपण लिहा.
- (iv) संख्यात्मक संशोधनाचे वैशिष्ट्ये विशद करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) माहितीचे संकलन
- (ii) गुणात्मक संशोधन
- (iii) संशोधन समस्या सुसूत्रण
- (iv) अभ्युपगमाची चाचणी
- (v) मुलाखत
- (vi) सारणीकरण.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-401

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

PO-C10 : Compulsory Paper

(Power and Society)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following in **500 words : [20]**

(i) What is Power ? Discuss in detail the characteristics and types of Power.

Or

(ii) Define the term Authority. Discuss its nature in detail.

2. Answer any *one* of the following in **500 words : [20]**

(i) Discuss the impact of political power upon Bureaucratic Decision making.

Or

(ii) “Ideology as a means to legitimize political interest.” Comment.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following in **250** words each : [20]

- (1) Types of Power
- (2) End of Ideology
- (3) Weberian approach to Class
- (4) Marxian concept of State.

4. Write short notes on any *four* in **100** words each : [20]

- (i) Types of Hegemony
- (ii) Relationship between power and authority
- (iii) New trends in Bureaucracy
- (iv) Methods of exercising power
- (v) Weber's views on Bureaucracy
- (vi) Marxian approach to class.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

(i) सत्ता म्हणजे काय ? सत्तेची वैशिष्ट्ये व प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

(ii) अधिकार संकल्पनेची व्याख्या द्या. अधिकाराच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

(i) नोकरशाहीच्या निर्णयप्रक्रियेवरील राजकीय सत्तेच्या प्रभावाची चर्चा करा.

किंवा

(ii) 'राजकीय हितसंबंधांना अधिमान्यता देण्याचे एक साधन विचारप्रणाली' यावर भाष्य करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) सत्तेचे प्रकार
- (ii) विचारप्रणालीचा अंत
- (iii) वेबरचा वर्गाविषयी दृष्टिकोन
- (iv) मार्क्सची राज्यविषयक संकल्पना.

4. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही चार) (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) प्रभुत्वाचे प्रकार
- (ii) सत्ता व अधिसत्तेतील परस्परसंबंध
- (iii) नोकरशाहीतील आधुनिक प्रवाह
- (iv) सत्ता वापराच्या पद्धती
- (v) वेबरचा राज्यविषयक दृष्टिकोन
- (vi) मार्क्सवादी वर्गविषयक दृष्टिकोन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-402

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Compulsory Paper)

PO-C11 : Political Theory : Key Concepts

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(a) Explain the meaning, nature and importance of the term 'Liberty'.

(b) Critically evaluate various theories of Rights.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(a) Write an essay on 'Democracy in Practice'.

(b) Evaluate John Rawls' theory of Justice.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]

(a) State the relationship between 'Liberty' and 'Equality'.

(b) Mention various models of Democracy.

(c) Types and nature of Rights.

(d) Write an essay on the concept 'Social Justice'.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (a) Dimensions of Justice
- (b) Types of Equality
- (c) Principles of Democracy
- (d) The term 'Social Equality'
- (e) Types of Liberty
- (f) Human Rights : Meaning and Nature.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]
 - (a) 'स्वातंत्र्य' संकल्पनेचा अर्थ, स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.
 - (b) न्यायविषयक सिद्धांताचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]
 - (a) 'लोकशाही व्यवहार' यावर निबंध लिहा.
 - (b) जॉन रॉल्सचा न्यायविषयक सिद्धान्त.
3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (250 शब्दात) : [20]
 - (a) 'स्वातंत्र्य' आणि 'समता' या संकल्पनातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
 - (b) लोकशाहीचे विविध आकृतीबंध स्पष्ट करा.
 - (c) न्यायाचे विविध प्रकार आणि स्वरूप लिहा.
 - (d) 'सामाजिक न्याय' संकल्पनेवर निबंध लिहा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (a) न्यायाचे पैलू
- (b) समतेचे प्रकार
- (c) लोकशाहीची तत्वे
- (d) 'सामाजिक समता' संकल्पना
- (e) स्वातंत्र्याचे प्रकार
- (f) मानवी हक्क : अर्थ आणि स्वरूप.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-403

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(PO-C12 : Political Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain the role of caste in Indian Politics.
 - (2) Write the communal politics since 1980s.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain India's Model of Economic Development.
 - (2) Discuss the role of Dominant castes.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Nature of Party System
 - (2) Features of Restructuring of Constituencies
 - (3) Nature of Caste Associations
 - (4) Features of Secularism.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) The 1962 election
- (2) Causes of Regionalism
- (3) New Economic Policy
- (4) Issue of Autonomy
- (5) Problem of language
- (6) Delimitation Commission.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राजकारणातील जातीची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) 1980 पासूनचे जमातवादी राजकारण लिहा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारताचे आर्थिक विकासाचे प्रारूप स्पष्ट करा.
- (2) प्रभुत्वशाली जातीच्या भूमिकेची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) पक्षीय व्यवस्थेचे स्वरूप
- (2) मतदारसंघ पुनर्रचनेची वैशिष्ट्ये
- (3) जात संघटनांचे स्वरूप
- (4) धर्मनिरपेक्षतेची वैशिष्ट्ये

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) 1962ची निवडणूक
- (2) प्रदेशवादाची कारणे
- (3) नविन आर्थिक धोरण
- (4) स्वायत्ततेचा प्रश्न
- (5) भाषेचा प्रश्न
- (6) मतदारसंघ पुनर्रचना आयोग.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-404

M.A. (Part-II) (IV Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-017 : Human Rights)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (a) Define the term 'Human Right'. Explain the evolution of human right.
 - (b) Discuss, state repression, poverty and terrorism as challenges before human rights in the world.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (a) Critically examine the performance of National Human Rights Commission of India.
 - (b) Take a brief review of the provisions mentioned in the International Conventions and covenants for the protection of human rights.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]
 - (a) Individual Rights.
 - (b) Rights of Displaced.

P.T.O.

- (c) Dalit movement in India.
- (d) Explain caste atrocities and violence as a challenge before human rights in India.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (a) Rights of Refugees
- (b) National Minority Commission
- (c) Amnesty International
- (d) Civil Liberty Movement in the USA
- (e) 'Poverty' as a challenge before human rights in India
- (f) Universal Declaration of Human Rights.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (a) 'मानवी हक्क' संकल्पनेची व्याख्या लिहून मानवी हक्क संकल्पनेच्या विकासाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (b) राज्याची दमनयंत्रणा, दारिद्र्य आणि दहशतवाद या जागतिक मानवी हक्कांसमोरील आव्हानांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (a) भारताच्या राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या कामगिरीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (b) मानवी हक्कांच्या संरक्षणार्थ करण्यात आलेले आंतरराष्ट्रीय करार आणि सनदातील तरतुदींचा थोडक्यात आढावा घ्या.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]
- (a) व्यक्तींचे हक्क
 - (b) विस्थापितांचे हक्क
 - (c) भारतातील दलित चळवळ
 - (d) 'जातीय अत्याचार आणि हिंसा भारतातील मानवी हक्कांसमोरील एक आव्हान' स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारावर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (a) विस्थापितांचे हक्क
 - (b) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग
 - (c) अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनल
 - (d) अमेरिकेतील नागरी हक्कांची चळवळ
 - (e) भारतातील मानवी हक्कांसमोरील 'दारिद्र्य' एक आव्हान
 - (f) मानवी हक्कांचा जाहिरनामा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-406

M.A. (Part-II) (IV Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(PO-019 : Political Economy of India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain planning as strategy for development.
 - (2) Write the politics of Liberalization.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Explain Agrarian class structure.
 - (2) Discuss class divisions within castes.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Achievements of Privatization.
 - (2) Mixed Economy Model.
 - (3) Class structure of working class.
 - (4) Changing class character of the state.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Limits of Planning
- (2) Features of Liberalization
- (3) Ruling Classes
- (4) Colonial Legacy
- (5) Middle Classes
- (6) State autonomy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) विकासासाठी एक धोरण म्हणून नियोजन स्पष्ट करा.
- (2) उदारीकरणाचे राजकारण स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) कृषी वर्गाची रचना स्पष्ट करा.
- (2) जाती अंतर्गत वर्ग विभागाची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) खाजगीकरणाचे यश.
- (2) मिश्र अर्थव्यवस्था प्रारूप.
- (3) कामगार वर्गाची वर्ग रचना.
- (4) राज्याचे बदलते वर्ग चारित्र्य.

4. कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) :

[20]

- (1) नियोजनाच्या मर्यादा
- (2) उदारीकरणाची वैशिष्ट्ये
- (3) सत्ताधारी वर्ग
- (4) वसाहतिक वारसा
- (5) मध्यम वर्ग
- (6) राज्याची स्वायत्तता.

munotes.in

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5403]-407

M.A. (Part-II) (IV Sem.) EXAMINATION, 2018

POLITICS

(Optional Paper)

(PO-020 : Globalization and the State)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (a) Discuss various patterns of responses of modern states to Globalization.
 - (b) Critically analyse the role of interventionist state in the period of Globalization.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (a) Explain changing character of the modern state in Globalization.
 - (b) Discuss 'Transnational Associations as an Agency of Rule of Law.'
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (a) Sub-nationalism as a challenge to nation state.
 - (b) International Dimension as a form of security dilemma of post-colonial state.

P.T.O.

(c) The Experience of the Developing Countries in the context of interventionist state.

(d) Issue of Legitimacy as a challenge to nation-state system.

4. Write short notes on any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

(a) Changing concept of Rule of Law.

(b) The First World Experience regarding interventionist state.

(c) Impact of Globalization.

(d) Features of Modern State.

(e) Role of developing countries in the period of Globalization.

(f) Internationalisation : as consequence of an Expansion of Rule of Law.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(a) आधुनिक राज्याकडून जागतिकीकरणास दिल्या जाणाऱ्या प्रतिसादाचे विविध प्रकारांची चर्चा करा.

(b) जागतिकीकरणाच्या कालखंडातील हस्तक्षेपी राज्याच्या भूमिकेचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(a) जागतिकीकरण पर्वातील राज्याचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

(b) 'कायद्याच्या राज्याच्या विस्तारात बहुराष्ट्रीय संघटना साधन ठरतात'. चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (a) 'उपराष्ट्रवाद' राष्ट्रराज्य व्यवस्थेसमोरील एक आव्हान.
- (b) उत्तर वसाहतिक राज्यांच्या सुरक्षा पेचप्रसंगातील आंतरराष्ट्रीय पैलूंची चर्चा करा.
- (c) हस्तक्षेपी राज्यांच्या संदर्भातील विकसनशील राष्ट्रांचा अनुभव.
- (d) अधिमान्यतेचा मुद्दा : राष्ट्रराज्य व्यवस्थेपुढील आव्हान.

4. कोणत्याही चार टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (a) कायद्याचे राज्य बदलती संकल्पना.
- (b) हस्तक्षेप राज्यांच्या संदर्भातील पहिल्या जगाचा अनुभव.
- (c) जागतिकीकरणाच्या प्रभाव.
- (d) आधुनिक राज्याची वैशिष्ट्ये.
- (e) जागतिकीकरण कालखंडातील विकसनशील राष्ट्रांची भूमिका.
- (f) आंतरराष्ट्रीयीकरण : कायद्याच्या राज्यांच्या विस्ताराचा एक परिणाम.